

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Милена Тонкова, НАИМ - БАН, член на Научно жури за докторската теза на Мартин Емилов Мишев, катедра „Археология“, Исторически факултет на СУ „Кл. Охридски“ на тема „Тракийската конница (V - третата четвърт на IV в. пр. Хр.)“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.2. История и археология

Представеният дисертационен труд е първо обобщаващо изследване, имащо за цел да се изгради представа за тракийската конница от периода V – трета четвърт на IV в. пр. Хр. на базата на анализ, в тяхната съвкупност, на всички данни от три различни изследователски полета – писмени извори, иконографски и археологически свидетелства.

За постигане на целта са изпълнени многобройни задачи. Систематизирането и анализирането на този огромен масив от данни, изискващо прилагането на различни изследователски методи и справянето с огромна специализирана литература по различни дискуссионни теми във всяка една от трите области на изворовата база, само по себе си е голям успех и самостоятелен принос на изследването. Използваните извори са организирани в Приложение, което включва 108 таблици (17 основни и 91 на комплексите с гробове на конници), 11 графики, 21 табла и 15 карти. Този своеобразен аналитичен каталог е изключително важна част от дисертационния труд. В предложените таблици, графики и карти са представени в аналитичен порядък всички изворови данни, като се въведени, доколкото е възможно, обективни критерии, независимо дали става въпрос за писмени извори, иконографски свидетелства или археологически комплекси и артефакти. Потърсено е съотношението на отделните елементи и развитието им във времето и пространството. Така е създадена обективна база на изследването.

В дисертационния труд е намерена работеща структура, в която адекватно е обхванат и анализиран огромен масив от данни. Тя съдържа: Въведение и четири глави: I. Извори и историография; II. Конската амуниция и ездитното снаряжение; III. Въоръжението на тракийския конник и IV. Конницата. Всяка една от тях е с многобройни параграфи, посветени на всеки един аспект от темата. Следва Заключение, Addenda, библиография с над 600 заглавия. Текстът на дисертацията с Приложението е 453 страници.

Прави впечатление критичният анализ и коментарът от първо лице на данните от известните писмени извори, както и на изображенията на конника-войн, на неговия ездитен кон и снаряжение, на въоръжението за близък и далечен бой върху атически рисувани вази, местни изделия на торевтиката и гробничната живопис. Най-обстоен е анализът на многобройните археологически свидетелства за коня, конника, атрибутите на коня и елементите на въоръжението на конника-войн, имащи, според автора, първостепенно значение за изследването. Прави впечатление скрупулозното изследване на комплексите с гробове на конници и на отделните артефакти, съставлящи конската амуниция (юзди,

начелници, приложения), токи, шпори, както и на различните видове въоръжение, било то нападателно (за близък и далечен бой) и защитно. Те са послужили за определяне на времето на създаване и вида на конницата, на етапите на нейната еволюция и наличието на локални специфики. За да бъде този анализ максимално изчерпателен и изводите убедителни, авторът е структурирал наличните данни от тракийските погребения в пет различни конфигурации, основани на присъствието в гробните комплекси на скелет на кон или отделни кости, съчетани с елементи от конска сбруя и различни видове нападателно и предпазно въоръжение. Като резултат от този стриктен анализ са дефинирани и типовете конница, една от водещите цели на дисертацията. Формулирана е хипотезата за преобладаващо присъствие на конни стрелци и конници въоръжени с копие, създаващи облика на леката конница, основна, според автора, категория за Тракия. Както и на обособен елит от тежко въоръжени конници. Благодарение на подробното представяне на наличните археологически данни в така организирани категории и съпътстващия анализ на писмените извори и изобразителни данни, този основен за реконструкцията на тракийската конница извод изглежда убедителен.

Отново на базата на комплексен анализ на изворовите данни са проследени промените в облеклото на война, в снаряжението на неговия кон, във вида и количеството на използваното нападателно оръжие и характера на предпазното въоръжение. Правят впечатление познанията на автора и умението му да разчита и най-малките детайли в изображенията на тракийските конници върху изделията на торевтиката, свързани с обзядването на коня, с появата на седлото и неговата еволюция от седло-постелка към висок тип седло, на появата на стремена и шпори, важни елементи в по-ефикасното управление на коня и възможността му за участие в бойни действия.

С оглед на реконструкцията на тракийската конница са предложени етапи в развитието ѝ в хронологическо отношение. Благодарение на аналитичния прочит на изворовите данни е обрисувана картина на организиране на тракийската конница заедно с утвърждаването на Одриската държава през V в. пр. Хр., нейната еволюция през V–IV в. пр. Хр. и сериозните промени, които настъпват след походите на Филип II и Александър III в Тракия, както и участието на тракийски контингенти в армията на Александър, имащи първостепенно значение за нейното утвърждаване в Тракия. Набелязани са и основните въведения и промени в конницата през ранноелинистическата епоха, когато се въвеждат шпори, умба на щитове, високо седло и усъвършенствани юзди, дългия латенски меч.

Един от важните аспекти на анализа на изворовите данни е открояването на отделни специфики във функцията и въоръжението на конницата при различните тракийски държавни обединения и племенни общности. Изведени са характеристики на конните отряди при гети, одриси и трибали, като са отчетени, както разликите във времето на формиране, така и различните културни влияния – на скити, елини, македонци, келти.

При публикуването на труда, което горещо препоръчвам, предлагам да бъде удължена хронологическата рамка на изследването и в неговото заглавие, тъй като той така

или иначе включва редица важни за изследването на конницата тракийски паметници от ранноелинистическата епоха. Това се отнася за Казанлъшката и Свещарската гробница, за могила IX от некропола Деветте могили при Севтополис, за богатия гроб при Долна Козница и др. Всички те са анализирани в изследването и данните от тях са използвани в направените изводи – в ретроспективен план за предишния период или като отразяващи промените през ранноелинистическата епоха. Друга препоръка е да се осъвременят датировките на отделни богати погребения като тези при Дуванли, Розовец, Брезово и др. Още повече, че актуалните дати на тези гробни комплекси потвърждават редица авторски тези. Необходимо е да се прецизира и използването на съвременното име на с. Розовец и бившето Рахманлий при название на артефакти от един и същ гробен комплекс.

С предложения дисертационен труд докторантът Мартин Мишев се представя като подготвен специалист, който задълбочено изследва всички аспекти на създаването и еволюцията на тракийската конница в контекста на тракийското военно дело. Авторът акуратно събира и анализира всички данни като проявява критичност към тяхната достоверност и информативност. В анализите си демонстрира голяма ерудиция, самостоятелно мислене и професионализъм. Голямо впечатление прави личното отношение и отдаденост на автора към изследваната тема.

Трудът има многобройни постижения, които са коректно представени в автосправката на приносите, изложени в автореферата на дисертацията. Направените публикации по темата са според изискванията.

Въз основа на безспорните качества на предложения дисертационен труд и направените констатации гласувам положително за присъждането на Мартин Емилов Мишев на образователната и научна степен „доктор“.

София, 20 март 2022 г.

С уважение:

доц. д-р Милена Тонкова